

1

Kažkas bus kaltas

Ar esate matę, kad miestas kristų? Taip atsitiko mūsiškiui. Vėliau sakysime, kad smurtas Bjornstade prasidėjo šią vasarą, bet tai bus melas – smurto čia būta visada. Kartais išties paprasta padaryti taip, kad žmonės nekęstų vienas kito. Sunku suvokti, ar kada nors elgėmės kitaip.

Mes esame nedidelis miestas miškuose. Žmonės sako, kad nė vienas kelias neveda pas mus, o tik pro šalį. Ekonomika ima kosėti kaskart giliai įkvėpusi, kiekvienais metais fabrikas atleidžia po truputį žmonių – lyg vaikas, tikintis, kad niekas nepastebės, jog šaldytuve torto sumažėjo, jei ims po truputį iš visų pusių. Sudėję senus ir naujus miesto žemėlapius vieną ant kito, pamatytume, kad parduotuvių gatvė ir tas siauras rėžis, vadinamas „Centru“, traukiasi tarsi šoninė įkaitintoje keptuvėje. Mums liko tik ledo arena ir nieko daugiau. Kita vertus, čia sakoma: „O ko, po velnių, dar reikia?“

Tik pravažiuojantys sako, kad Bjornstade visi gyvena vien dėl ledo ritulio, ir gali būti, kad kai kuriomis dienomis tai tiesa. Galbūt kartais tenka gyventi dėl ko nors, kad išgyventum visa kita. Mes nesame nei kvaili, nei godūs. Galima pilti purvą ant Bjornstado, bet jo gyventojai stiprūs ir darbštūs. Mes subūrėme ledo ritulio komandą ir ji tapo mūsų atspindžiu, ja didžiavomės, nes ji buvo tokia kaip mes, o ne jūs. Kai žmonėms iš didmiesčių kas nors atrodydavo per sunku, tik išsišiepdavome: „Turi būti sunku.“ Gyventi čia nebuvo lengva, mums tai pavyko, o jums ne.

Mes ištvėrėme čia bet koku oru. Bet tada kažkas nutiko ir mes kritome.

Nes iki šios istorijos apie mus buvo kita, dėl kurios amžinai liksime kalti. Kartais ir geri žmonės gali padaryti baisių dalykų, tikėdami, kad saugo tai, ką myli. Vienas vaikinai, mūsų ledo ritulio komandos žvaigždė, išprievartavo merginą. Mes sutrikome. Visuomenė susideda iš mūsų pasirinkimų, o kai dviejų iš mūsų vaikų versijos stojo viena prieš kitą, mes pasirinkome vaikinai, nes taip buvo lengviau, – juk jei mergaitė melavo, būtume galėję gyventi toliau lyg niekur nieko. Sužinoję tiesą mes kritome, o miestas kartu su mumis. Lengva sakyti, kad reikėjo viską daryti kitaip, bet gal ir tu būtum pasielgęs taip pat. Jei būtum išsigandęs, jei būtum priverstas pasirinkti, ką palaikyti, žinodamas, ką turi paaukoti. Galbūt nesi toks drąsus, kaip manai. Galbūt visai nesiskiri nuo mūsų, nors tikiesi.

Ši istorija apie tai, kas įvyko paskui nuo vasaros iki žiemos. Ji bus apie Bjornstadą ir šalia esantį Hedo miestą. Ji parodys, kaip konkurencija tarp dviejų ledo ritulio komandų gali virsti įnirtinga kova dėl pinigų, galios ir išlikimo. Tai yra pasakojimas apie ledo arenas ir širdis, plakančias aplink jas, apie sportą ir žmones, ir kaip šie du dalykai kartais gelbsti vienas kitą. Apie mus, kurie svajojame ir kovojame. Vieni įsimylės, kiti žlugs, bus ir geriausių, ir blogiausių dienų. Miestas ir švės, ir degs. Miestas patirs baisų smūgį.

Keletas merginų privers mus didžiuliais, o vaikinai – jaustis didžius. Tamsiame miške mirtinoje kovoje susiklaus jauni vyrai skirtingų spalvų drabužiais. Vieną naktį vienas automobilis važiuos per greitai. Mes sakysime, kad tai buvo eismo nelaimė, bet nelaimės nutinka netyčia, o dėl šio įvykio žinosime, kad galėjome tam užkirsti kelią. Kažkas bus kaltas.

Žmonės, kuriuos mylime, mirs. Mes palaidosime savo vaikus po gražiausiais medžiais.

2

Yra trijų rūšių žmonės

Bum, bum, bum, bum, bum.

Aukščiausia Bjornstado miesto vieta yra kalnas į pietus nuo paskutinio namo. Iš ten matomas visas kelias nuo didžiųjų namų Aukštumos kvartale. Jis eina pro fabriką, ledo areną ir nedidelius kotedžus centre iki pat daugiabučių Įdubos kvartale. Ten, ant kalno, stovi dvi merginos ir žvelgia į savo miestą. Maja ir Ana. Joms greitai sukaks po šešiolika metų. Sunku pasakyti, ar jos tapo geriausiomis draugėmis dėl savo skirtumų, ar nepaisydamos jų: vienai patinka muzikos instrumentai, o kitai – šautuvai. Jų abipusis bjaurėjimasis viena kitos muzikiniu skoniu yra nuolatinių ginčų priežastis kaip ir dešimt metų besitęsiantis jų nesutarimas dėl naminių gyvūnų. Žiemą jos buvo išmestos iš istorijos pamokos, nes Maja sumurmėjo Anai: „Ar žinai, kas buvo šunų mylėtojas, Ana? Hitleris!“ O Ana suriko: „O tu ar žinai, kas buvo kačių mylėtojas?! Jozefas Mengelė!“

Jos nuolat erzina viena kitą, ištikimai myli ir nuo vaikystės yra patyrusios dienų, kai jausdavosi vienos dvi akistatoje su visu pasauliu. Po to, ką pavasarį išgyveno Maja, visos dienos atrodė tokios.

Buvo ką tik prasidėjęs birželis. Tris ketvirtadalius metų ši vieta yra apgaubta žiemos, bet kelias stebuklingas savaites čia būna vasara. Miškas skendi saulės šviesoje, palei ežerus linksmi linkuoja medžiai, bet merginų akyse nėra jokio džiaugsmo. Šis laikas būdavo jų nepalaujamų nuotykių metas, jos gyvendavo gamtoje,

o namo grįždavo tik vėlai vakare, suplyšusiais drabužiais ir purvinais veidais. Jų akyse švytėdavo vaikystė. Ji baigėsi. Mergaitės užaugo. Kai kurioms mergaitėms taip nutinka prieš jų valią.

Bum, bum, bum, bum, bum.

Prie vieno namo stovi mama. Ji krauna į automobilį vaiko daiktus. Kiek kartų tenka tai daryti, kol vaikai užauga? Kiek žaislų pakelia nuo grindų, kiek minkštų žaislų išrikiuoja, atėjus laikui gultis į lovą? Kiek pirštinių pamesta darželyje be vilties surasti? Kiek kartų pagalvota, kad jeigu jau gamta nusprendė, jog žmonės turi daugintis, tai gal evoliucija iki to laiko jau turėjo leisti, kad visiems tėvams iš pažastų išaugtų batų šaukštai ir jais galėtų pasiekti prakeiktus palovius ir vieteles po šaldytuvais? Kiek valandų prieškambariuose pralaukiame savo mažųjų? Kiek per juos pražilome? Kiek gyvenimų paaukojame dėl jų vieno gyvenimo? Ko reikia, kad taptume gerais tėvais? Nedaug. Tik visko. Tiesiog visiškai visko.

Bum, bum.

Ant kalno Ana atsisuka į savo geriausią draugę ir klausia:

– Ar prisimeni, kai buvome mažos? Kai visada norėdavai žaisti, jog turime vaikų?

Maja linkteli, nenuleisdama akių nuo miesto.

– Ar tu vis dar nori turėti vaikų? – klausia Ana.

– Nežinau. O tu? – vos pravėrusi lūpas ištaria Maja.

Ana gūžteli tiek pat piktai, kiek ir liūdnei.

– Galbūt, kai būsiu sena.

– Kiek sena?

– Tipo trisdešimties.

Ilgokai patylėjusi Maja paklausia:

– Nori berniukų ar mergaičių?

– Berniukų, – atsako Ana taip, lyg būtų svarsčiusi apie tai visą gyvenimą.

– Kodėl?

– Nes pasaulis jiems kartais būna kiauliškas. Nors beveik visada toks būna ir mums.

Bum.

Mama uždaro bagažinę ir sulaiko ašaras, nes žino, kad jei išleis nors vieną, jau nebegalės susitvardyti. Kad ir kokio amžiaus būtų vaikai, mes niekada nenorime verkti jų akivaizdoje. Dėl jų galime padaryti bet ką, bet jie to niekada nesužino, nes dar nesupranta besąlygiškų dalykų platumo. Tėvų meilė yra nepakeliama, nerūpestinga ir neatsakinga. Savo lovose miegantys vaikai yra tokie maži, kai sėdime šalia, sudaužyti viduje. Visą gyvenimą jautiesi esąs nepakankamas, graužia sąžinė. Mes visur prisidėliojame laimingų nuotraukų, tačiau niekada nerodome tarpų tarp nuotraukų albumuose, kuriuose sustingę viskas, kas kelia skausmą. Tylios ašaros tamsiuose kambariuose. Mes negalime užmigti iš baimės dėl visko, kas gali nutikti vaikams, su kuo jie gali susidurti, dėl visų situacijų, kuriose jie gali nukentėti.

Mama apeina automobilį ir atidaro duris. Ji ne itin skiriasi nuo kitų mamų: ji myli, bijo, palūžta ir gėdijasi, jaučiasi nepakankamai gera. Mama sėdėjo šalia lovelės, kai berniukui buvo treji, ir žiūrėjo, kaip jis miega, bijodama dėl visko, kas jam gali nutikti, – kaip ir visi tėvai. Bet niekada negalvojo, kad teks bijoti priešingo dalyko.

Bum.

Aušta, visi miega, o didysis kelias iš Bjornstado atrodo tuščias, bet merginos vis tiek įdėmiai stebi jį nuo kalno. Jos kantriai laukia.

Maja nebesapnuoja išprievartavimo, Kevinos rankos ant savo burnos, jo svorio, kuris užspaudė jos riksmą, nebesapnuoja jo kambario, pilno ledo ritulio taurių lentynose, nebesapnuoja ant grindų šokinėjančios savo palaidinės sagos. Dabar sapnuoja tik bėgimo taką aplink Aukštumą, kurią dabar iš čia mato. Kaip Kevinas bėgiojo ten vienas, o ji išniro iš tamsos su ginklu rankose ir įrėmė jam į galvą. Vaikinas drebėjo, verkė ir prašė pasigailėti. Ji kiekvieną naktį sapnuoja, kad nužudo Keviną.

Bum. Bum.

Kiek kartų mama priverčia savo vaiką krizenti? Kiek kartų jis priverčia ją garsiai juoktis? Mažieji apverčia mūsų vidų, kai suprantame, kad jie pirmą kartą daro tai tyčia, kai mes suprantame, kad jie juokauja. Pokštaudami jie išmoksta manipuliuoti mūsų jausmais. Jeigu jie mus myli, tai netrukus išmoksta meluoti, kad apsaugotų mūsų jausmus – apsimeta, kad yra laimingi. Jie greitai supranta, ko mes norime. Galime manytis pažįstą juos, bet jie turi savo nuotraukų albumus. Vaikai užaugo tarpuose tarp nuotraukų.

Kiek kartų mama stovėjo prie automobilio namų kieme, dirščiodama į laikrodį ir nekantriai šaukdama sūnų? Šiandien nebereikia. Jis kelias valandas tyliai sėdėjo keleivio vietoje, kol ji krovė daiktus. Jo buvęs itin treniruotas kūnas dabar sulysęs. Mama kelias savaites turėjo kovoti, kad jis valgytų. Sūnus žiūri per langą, bet žvilgsnis tuščias.

Už ką mama gali atleisti sūnui? Ar ji gali žinoti tai iš anksto? Nė vienas tėvas netiki, kad jų vaikas užaugęs taps nusikaltėliu. Mama nežino, kokius košmarus sūnus sapnuoja, bet jis dėl jų prabunda šaukdamas. Nuo pat to ryto, kai rado jį ant bėgimo tako, sustingusį iš šalčio ir siaubo. Jis buvo apsišlapinęs, o nevilties ašaros nušaldė skruostus.

Vaikinas išprievartavo merginą, bet niekas negalės to įrodyti. Visada atsiras žmonių, kurie teigs, kad jis išsisuko, kad šeima išvengė bausmės. Žinoma, jie yra teisūs, bet mama niekada taip nemanys.

Bum, bum, bum.

Kai automobilis pasirodo kelyje, Maja stovi ant kalno žinodama, kad Kevinas čia niekada nesugrįš, kad ji vaikiną palaužė. Visada bus žmonių, kurie sakys, kad tai reiškia, jog ji laimėjo.

Bet mergina niekada taip nesijaus.

Bum, bum, bum, bum.

Skubiai įsižiebia stabdžių žibintų šviesos, mama paskutinį kartą dirsteli per galinio vaizdo veidrodėlį į namą, kuris buvo jų namai, ir į plastikines jų, Erdalių, pavardės raideles, kurios buvo priklijuotos ant pašto dėžutės, bet nuplėštos po vieną. Kevinas tėvas vienas krauna daiktus į kitą automobilį. Bėgimo take jis stovėjo šalia mamos ir žiūrėjo į gulintį sūnų, kurio megztnis buvo šlapias nuo ašarų, o kelnės nuo šlapimo. Jų gyvenimas buvo sudaužytas gerokai iki to, bet šukes jis išvydo tik tą akimirką. Vyras atsisakė padėti žmonai, kuri pusiau nešė, pusiau vilko jų sūnų per sniegą. Tai buvo prieš du mėnesius. Nuo tos dienos Kevinas nebuvo išėjęs iš namų, o jo tėvai beveik nesikalbėjo. Gyvenimas ją išmokė, kad vyrai apibūdina save konkrečiau nei moterys. Jos vyras ir sūnus visada charakterizuodavo save vienu žodžiu – laimėtojas. Kiek pamena, vyras sūnui kaldavo tą pačią mintį: „Yra tik trijų rūšių žmonės: nugalėtojai, pralaimėtojai ir žiūrovai.“

O dabar? Jeigu jie ne laimėtojai, tai kas? Mama atleidžia stabdį, išjungia radiją ir išrieda į kelią. Sūnus sėdi šalia. Vyras įsėda į kitą automobilį ir nuvažiuoja į priešingą pusę. Skyrybų dokumentai guli pašte kartu su laišku mokyklai, kuriuo pranešama, kad tėvas išsikraustė į kitą miestą, o mama su sūnumi – į užsienį. Pranešimo apačioje parašytas mamos telefono numeris, jei kam nors kiltų klausimų, bet niekas neskambins. Šis miestas padarys viską, kad pamirštų, jog Erdalių šeima kadaise buvo jo dalis.

Po keturių valandų tylos automobilyje, kai jie nutolo nuo Bjornstado tiek, jog nebematė miško, Kevinas sušnabždėjo: „Ar tiki, kad galima tapti kitokiu žmogumi?“

Mama skaudžiai prikando lūpą, papurtė galvą ir taip stipriai sumirksėjo, kad nebematė kelio. „Ne. Bet galima tapti geresniu.“ Tada sūnus drebančia ranka paėmė josios. Ji laikė sūnaus ranką taip, lyg jam būtų treji, lyg būtų pasviręs virš uolos krašto, ir sušnabždėjo: „Kevinai, aš tau niekada neatleisiu. Bet niekada tavęs nepaliksiu.“

Bum, bum, bum, bum, bum.

Štai kokie šio miesto garsai. Visur. Galbūt tai supranta tik tie, kurie čia gyvena.

Bumbumbum.

Ant kalno stovi dvi merginos ir žiūri į nuvažiuojantį automobilį. Joms netrukus sukaks po šešiolika. Viena iš jų laiko gitarą, o kita – šautuvą.